

על הפרק

הוויכוח על בעיות הזנת העדרים

בחדשים האחרונים כבש הוויכוח על בעיות הזנת העדרים את מרכז התענינותם של הבוקרים ופורסמו מאמרים רבים מעל דפי עתוננו ומעל דפי "השדה" שהאירו את הענינים מנקודות ראייה שונות.

אין תימה: המזון מהווה את הסעיף "הכבד" ביותר בין סעיפי התוצאה של הענף שלנו והוא מגיע ל-60% ואף למעלה מזה מכלל התוצאה. יתר על כן: בשאר 40% של הוצאות הייצור ישנם סעיפים משוריינים, כגון הוצאות כלליות וריבית, הפחתות, ביטוח ועוד, אשר על רמתם אין לנו כל השפעה ואילו בסעיפי העבודה, רמת התגובה ואף קירור והובלה הגענו להישגים כה גבוהים שאין לנו תקווה לשפרם במידה ניכרת. נכון על כן להפנות את תשומת הלב העיקרית לחזית ההזנה. זוהי חזית רחבה, ורב בה המקום לשיפורים ואולי גם לשינויים.

הוויכוח שהתעורר לאחרונה התרכז בנקודה אחת חשובה — בקביעת כמות המזון המרוכז שנגיש לפרותינו, או בקביעת חלקו של המזון המרוכז בתפריט כולו.

לענין זה אספקטים שונים בשטח הטיפול, פוריות ובריאות העדרים, ארגון גידולי השדה במשק, הכלכלה הלאומית, הנהלת משק הכספים במדינה ועוד. המשתתפים בוויכוח ניסו לבחון את השאלה לאור האספקטים האלה וכל אחד בהתאם לגישתו ולפי נסיונו המליץ על 30—35% מ"מ, על 50% והרחיקו לכת עד כדי 70% מזון מרוכז.

אין לנו קנה מידה בדוק לקביעת ההצעה הכי טובה ובודאי אין זה ענין שיפה לו הפשרה של שביל הזהב, אולם נראה לנו שהח' רענן וולקני במאמרו האחרון ב"השדה" (חוברת פברואר) "מזון מרוכז או מזון גס?" הרחיק לכת יותר מדי, בסכמו את שיקוליו המענינים במסקנה, ש"אם יש

ברצוננו להשיג מפרה תגובת חלב של 5000 ליטר ומעלה — חייבים אנו להלעיט אותה מ"מ בכמות ניכרת... אף אינני סבור שהפרה המצויה בידנו זקוקה ליותר מ-30%—50% מזון גס בכלל המנה"; המלצה כזו מצד האחראי על המחלקה למקנה בתחנת הגסיונות עשויה לגרום לנזקים במשקים צעירים ובלתי מנוסים, אשר בוקריהם עלולים להפכה בפזיזות לשיטת הזנה למעשה. גם איננו יכולים לקבל את הנחתו של הח' אורי-אל לוי האומר במאמרו "הגש לפרתך שחת, מספוא ירוק ועסיסי בהתאם לרצונה" (משק הבקר והחלב חוברת 24): "אינני מאמין שאפשר להגיע לתגובות חלב גבוהות של 5000 ק"ג ומעלה אם לא נאבס את פרותינו לפי השיטה של מספוא גס באופן חפשי, כלומר 7—8 יח"מ של מספוא גס לפרה ליום". ההסתמכות על עליית התגובה של העדרים שלנו מאז 1952 אינה משכר נעת, כי בתקופה זו חלו, במקביל לעליית אחוז המזון הגס, שינויים רבים בשטחים אחרים, אשר בלי ספק חלקם רב בעליית התגובה. אפילו בשטח ההזנה עצמו, קשה לקבוע לפי התרשמות או סטטיסטיקה כללית ארצית מה השפיע יותר: שמירה על מנה קבועה של שחת ותחמיץ במשך כל ימות השנה, או הספקת 7 עד 8 יחידות מזון גס במוצע ליום?

יש עוד צד לבעיה הנידונה שלא עמדו עליו המשתתפים בוויכוח עד כה ויש לבחון אותו. שטח האדמה ומקורות המים במדינתנו הם מצומצמים מאוד ואינם מספיקים כדי ייצור כל המזון נות הדרושים לאוכלוסיה גדולה כפי שהננו חותרים להגיע אליה. בחלק ניכר של מזונות נהיה תלויים בייבוא וגם תכנון החקלאות יצטרך להיות מכוון בחלקו לגידולים לייצוא על מנת לאזן ייבוא זה. השטח שיהיה מוקצה לגידול בקר יהיה מוגבל בהכרח. בקביעת מכסת המזון הגס נקבע גם את גודל העדר בקנה מידה ארצי וגם בכל משק ומשק. עדר יותר גדול מבטיח רנטבטי-

הפרס הוא סמלי ואין בו כדי פיצוי למאמץ. בינתיים עברה שנת ניסיון והתברר שהיסוסיות והסתיוגיות של תנובה לא היו מוצדקים כלל ולפי עדות מנהלי המחלבות הביאה השיטה החדשה לקימוצים רציניים בהוצאות הטיפול בחלב במחלבה ע"י עקיפת מחלבות אזוריות, צימצום צוות העובדים והציוד בקבלת החלב, מניעת פחת והרמת טיב החלב. כל היתרונות האלה הושגו הודות להשקעות גדולות במשקים בעוד שההשקעה של המחלבה ברכישת המיכליות להורג בלה היא קטנה ביחס לכל ציוד שהוא במחלבה.

לא היה דבר הגיוני יותר מזה שתנובה תגדיל את הפרמיה לחלב הטוב על מנת לעודד משקים רבים ככל האפשר לעבור לשיטה החדשה, כי היא לטובת כלל היצרנים והיא מעלה את התמורה לכולם. אמנם תנובה עוזרת למשקים ע"י מתן הלוואות במסגרת הקרן שליד המועצה לייצור ושיווק חלב אולם את ההלוואות האלה על המשק להחזיר ולשלם את הריבית עבורן והכסף לכך מגיע למשקים בעד התוצרת היותר טובה שהם מספקים. במקום זה נכנעה הנהלת תנובה ללחצם של חוגים מסוימים והורידה את הפרמיה ב־5 פרוטות והעמידה אותה על 25 פר' תשלום שבועי.

בהחלטה זו יש נזק לכלל יצרני החלב ואי־צדק לגבי המשקים שהשקיעו כסף בעידודה של תנובה ברכישת ציוד יקר. אנו משוכנעים שלו תנובה היתה ממשיכה לקבל היום את כל החלב מהמשקים בכדים, היא לא היתה יכולה לשלם את מחיר החלב שהיא משלמת עכשיו, או במילים אחרות: תנובה לוקחת היום מפרי השקעותיהם ועבודתם של חלק מהמשקים ומעניקה מזה למשקים אחרים אשר לא השקיעו, לא ציוד ולא עבודה נוספים.

נוהג זה ירתיע משקים רבים להתחייב בהשקעות לצרכי שיפורים וזה יגרום נזק לכלל היצרנים.

אנו פונים בתביעה להנהלת תנובה לדון באופן דחוף על העלאת הפרמיה לחלב טוב.

∴

ליות יותר גבוהה, הוא מהווה גם מלאי של מזון חשוב לשעת חירום. גם מבחינת ייצור כמויות הזבל הדרושות לשמירת פוריותם של שטחי השלחין והמטע המתרחבים והולכים, יש חשיבות לגודל העדר.

אכן, הבעיה נכבדת מאוד ולא די בכתיבת מאמרים אודותיה, הכרחי לבחון למעשה את כושר הייצור של פרותינו בתפריטי מזון המצורפים בפרופורציות שונות של מזון גס ומרוכז. על משרד החקלאות ותחנת הנסיונות לדאוג לביצוע הניסויים במשך תקופה מתאימה ויהיה בהם שירות ממשי ואקטואלי לענף.

החלטה מזיקה

בשבועות אלה תימלא שנה שהוחל בארץ בהובלת חלב מקורר במיכליות גדולות מן המשק אל המחלבה. במקביל לזה חלו שינויים גדולים בציוד הקירור של המשקים ובדרכי שמירת החלב והטיפול בו. לפעולה זו קדמו דיונים ממושכים במוסדות תנובה כדי לשכנע אותם ביעילות השיטה החדשה ולהשיג תמיכתם ואת שיתוף הפעולה מצידם. עבודת שיכנוע זו נעשתה בשלבים שונים והיתה מייגעת מאוד. לא כאן המקום לפרט את תולדות הוויכוח הזה ונסתפק רק בציון שתנובה נתנה יד לשינויים בקירור והובלה תחת לחץ נציגי הבוקרים ותוך היסוסים והסתיוגיות. עם הנהגת השיטה החדשה גדלו האפשרויות של העלאת טיב החלב בשלבי הייצור במשק, מה שהיה הכרחי כדי להבטיח את המינימום הדרוש לייצור חלב־מפוסטר בבקבוקים. אחרי מאבק די קשה במרכז תנובה הוחלט להעניק עבור ייצור חלב מעל לרמה מסוימת פרס בגובה 30 פר' לליטר, לכמות החלב ביום הבדיקה שהיא נעשית אחת לשבוע. החלטה זו הושגה מתוך ההכרה בהוצאות הייצור הגבוהות יותר הן בציוד והן בהשקעת עבודה, בייצור חלב משופר והפרס בא לפצות את החקלאי על המאמץ הנוסף הזה. הפרס בגובה של 30 פרוטה פעם בשבוע, שהוא למעשה פחות מ־5 פרוטות לכל ליטר חלב משוק עורר את מחאת הבוקרים אשר טענו בצדק, כי